

НАУКОВЕ ЖИТТЯ НМАУ ІМ. П. І. ЧАЙКОВСЬКОГО

ЗАХИСТИ НА ЗДОБУТТЯ НАУКОВОГО СТУПЕНЯ

На засіданнях спеціалізованої вченої ради Д. 26. 005. 01 Національної музичної академії імені П. І. Чайковського відбулися захисти дисертацій на здобуття наукових ступенів кандидата і доктора мистецтвознавства.

29 травня 2013 року **Наталія Володимирівна Даньшина** захистила дисертацію «**Специфіка виконання ренесансної вокальної музики в умовах вітчизняної хорової практики**» (за спеціальністю 17.00.03 – Музичне мистецтво) на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства. У роботі розглянуто питання історично коректного виконання вокальних творів доби Відродження, а також запропоновано комплекс виконавських засобів, адаптованих до умов фахової підготовки українських музикантів. Проаналізовано концепції історично орієнтованого виконавства як музично-мистецького руху стильового спрямування; визначено завдання, які стоять перед виконавцями старовинної музики для досягнення історично достовірного художнього результату; запропоновано елементи комплексу виконавських засобів; розкрито проблеми функціонування історично орієнтованого напрямку в Україні.

Дисертантка виявила особливості тексту вокального твору (як такого), принципів його фіксації і структурування, здійснила музичний аналіз художніх творів різних жанрів у семантичному, драматургічному, структурному аспектах, а також порівняльний аналіз аудіозаписів музичних творів доби Відродження у виконанні авторитетних творчих колективів аутентичного спрямування з метою визначення властивостей звукового образу ренесансного вокального твору. Крім того, автор обґрунтувала принципи ансамблевої взаємодії, засоби досягнення художньої цільності виконавського ансамблю, здійснила апробацію комплексу виконавських засобів для відтворення звукового образу вокального твору доби Відродження у процесі опрацювання зразків ренесансних жанрів (мадригалу, меси, мотету), їх концертного виконання творчим колективом українських фахівців-музикантів, спираючись на власний досвід роботи з ансамблем старовинної музики, запропонувала комплексну послідовність дій роботи над ренесансним вокальним твором.

Аналітичним матеріалом для дослідження стали нотні редакції вокальних творів доби Відродження, зокрема; чотири редакції нотного тексту меси Папи Марчело та чотири редакції “Missa Aeterna Christi munera” Дж. Палестріни, п’ять редакцій мотету “Stabat mater” О. Лассо, редакції мадригалів композиторів доби Відродження: О. Веккі, Я. Аркадельта, О. Лассо, Дж. Палестріни, К. Монтеверді, Д. Уїлбі, Т. Морлі, Д. Доуленда та інших; факсиміле та фрагменти оригінальних видань старовинних творів (джерела – *imslp.org*, *cpdl.org*, іноземні посібники); аудіо та відео записи колективів історичного спрямування.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що автор уперше в українському хорознавстві порушила проблему історично орієнтованого виконання хорової та ансамблевої музики доби Відродження; звуковий текст і виконавські засоби його утворення розглянуто як елементи стильової системи; запропоновано послідовність дій – алгоритм опрацювання вокального твору доби Відродження, спрямований на дотримання стильових умов, у якому враховано специфіку позастильового професійного виховання українських фахівців-музикантів. У роботі набули подальшого розвитку теорія стилів, збагачена конкретним матеріалом із виконавського стильового комплексу, уточнено чинники формоутворення, введено в науковий обіг поняття текстомелодичної фрази як основної синтаксичної одиниці структури художнього тексту і чинника його структурування та «еталону звучання», розглянуте з позицій історико-стильової зумовленості його властивостей. Теоретична цінність роботи полягає в тому, що звуковий текст і виконавські засоби його утворення розглядаються як компоненти стильової системи, розкриваються механізми їх дії як чинники стилеутворення, які відповідають вимогам, сформульованим у старовинних трактатах. Результати дослідження можуть бути використані у процесі професійної підготовки хормейстерів і співаків, зокрема у роботі над вокальними творами доби Відродження, у викладанні таких навчальних дисциплін, як хорознавство, методика роботи з хоровим колективом і вокальним ансамблем, історія і теорія виконавських стилів, аналіз музичних творів, історія і теорія нотацій, історія західноєвропейської музики.

29 травня 2013 року **Наталія Олександрівна Вишинська** захистила кандидатську дисертацію **«Процеси стилеутворення та шляхи оновлення музичної образності у камерно-вокальній творчості М. П. Мусоргського»** (спеціальність 26.00.01 – Теорія та історія культури (мистецтвознавство) на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства. У роботі розкрито специфіку стильових пошуків композитора і представлено його камерно-вокальну творчість як цілісне художнє явище музичної культури. Дисертантка розглянула загальнокультурний і біографічний контекст музичної творчості М. Мусоргського, фактори, які зумовили формування в його камерно-вокальних творах комплексів засобів музичної виразності – динамічних компонентів стилю («стиль світла і тиші», «експресивний стиль»); дослідила еволюцію «стилю світла і тиші» та «експресивного стилю», виявила логіку образно-сміслових і композиційних зв'язків між вокальними творами різних періодів творчості, визначила риси особистості та якості музичного мислення М. Мусоргського. Вони зумовили стильовий експеримент, завдяки якому в камерно-вокальних творах композитора відбулася адаптація нових образно-сміслових сфер, сформованих культурою його часу, та закріплення за ними комплексів засобів музичної виразності. У роботі вперше до камерно-вокальної музики другої половини ХІХ ст. застосовано культурологічну концепцію динамічних компонентів стилю в музиці; у культурологічний та музикознавчий обіг введено поняття, які характеризують динамічні компоненти стилю М. Мусоргського в камерно-вокальній творчості, зокрема «стиль світла і тиші» та «експресивний стиль»; визначено образно-сміслові наповнення і комплекси засобів музичної виразності «стилю світла і тиші» та «експресивного стилю», досліджено особливості їх функціонування в піснях та романсах М. Мусоргського; камерно-вокальні твори композитора презентовано як цілісне явище художньої культури, яке має свою внутрішню структуру й особливий шлях розвитку з певними пріоритетами на кожному етапі; крізь призму стилю «світла і тиші» та «експресивного стилю» обґрунтовано органічний взаємозв'язок між камерно-вокальною та оперною творчістю композитора. У роботі набула подальшого розвитку культурологічна теорія національного стилю.

Практичне значення дисертаційного дослідження полягає в тому, що його матеріали можуть бути використані у процесі викладання у вищих навчальних закладах курсів з історії світової та української музичної культури, теорії та історії стилів, історії музики, історії виконавського мистецтва. Особистий внесок дисертанта зумовлений якісно новим підходом до вивчення камерно-вокальної творчості М. Мусоргського, який дав змогу на культурологічному рівні розкрити специфіку стильових пошуків композитора.

30 травня 2013 року **Ольга Анатоліївна Шуміліна** захистила дисертацію **«Стильова динаміка української духовної музики XVII–XVIII століть (за матеріалами рукописних колекцій)»** за спеціальністю 17.00.03 – Музичне мистецтво на здобуття наукового ступеня доктора мистецтвознавства. У роботі розкрито сутність музично-історичних процесів, які відбувалися в українській духовній музиці XVII–XVIII ст., крізь призму її стильової динаміки; проаналізовано сучасний стан дослідження української духовної музики XVII–XVIII ст. та її окремих етапів; створено джерельну базу дослідження (пошук, виявлення і вивчення рукописних джерел церковно-співацьких творів українського походження, реконструкція й аналіз ново знайдених творів); систематизовано відомості про творчість маловідомих українських композиторів партесної епохи (І. Домарацький, Г. Левицький); розглянуто духовно-музичну творчість М. Березовського, яка становить найактивнішу фазу процесів стильових перетворень у музиці досліджуваного часу; з'ясовано роль іонаціональних впливів у процесі стильових перетворень; виявлено зв'язки між окремими етапами розвитку української духовної музики XVII–XVIII ст.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що вперше проаналізовано і введено в науковий обіг чимало раніше не відомих або малодосліджених творів, які належать до різних етапів розвитку української духовної музики XVII–XVIII ст. і відображають динаміку стильових перетворень; здійснено музичну реконструкцію низки творів партесної музики і творів А. Рачинського та М. Березовського; виявлено велику групу партесних концертів, написаних на тексти віршованих перекладів; у дослідженні проблеми стильової динаміки української духовної музики використано методи джерелознавства та кодикології; дослідження стильової динаміки української духовної музики XVII–XVIII ст. здійснено на багатому джерельному матеріалі партесної музики і творів А. Рачинського та М. Березовського; досліджено еволюцію жанру літургії (Служби Божої) у творчості партесного етапу (на прикладі літургійних циклів М. Дилецького, С. Пекалицького, Цибульського, Грицька, Думи, Давидовича); на основі архівних матеріалів систематизовано відомості про творчість українських композиторів партесної доби (І. Домарацького і Г. Левицького), складено інципітні каталоги всіх відомих на сьогодні партесних творів обох авторів; на основі новознайдених музично-рукописних матеріалів (київська рукописна збірка, московські рукописи та ін.) досліджено стильову специфіку духовно-музичної творчості М. Березовського; процеси стильової динаміки української духовної музики детально розглянуто на різних етапах періоду XVII–XVIII ст. з розкриттям явищ традицій та оновлення, іонаціональних запозичень і досягнення національної самобутності.

Практичне значення дисертаційного дослідження полягає в тому, що його результати можуть бути використані у науковій сфері, виконавстві та педагогічній діяльності, зокрема у процесі викладання навчальних курсів з історії української музики, музично-історичного джерелознавства, сольфеджіо, гармонії, поліфонії, аналізу музичних творів.

26 червня 2013 року **Ганна Миколаївна Гадецька** захистила кандидатську дисертацію **«Бальні танці як явище культури романтизму в творчій біографії М. І. Глінки»** – спеціальність 26.00.01 – Теорія та історія культури (мистецтвознавство) – на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства. У роботі досліджено характерні прояви російської бальної граматики у фортепіанних танцювальних творах М. Глінки шляхом аналізу культури повсякдення на основі культурологічних і соціологічних концепцій; охарактеризовано особливості традицій російської бальної культури як іманентні складові дворянської культури; розглянуто основні ознаки культури повсякдення; виявлено співвідношення між такими його складовими, як художня і побутова культура, які застосовуються у бальній традиції; розглянуто принципи класифікації російського, а також факти творчої біографії композитора в проекції на традиції культури російського балу; застосовано метод культурологічного коментаря, а також базові методи історично поінформованого виконавства по відношенню до «танцювальної біографії» М. Глінки; запропоновано нову культурологічну і музикознавчу інтерпретацію танцювальних фортепіанних мініатюр композитора; визначено специфіку їх жанрово-функціональної спрямованості. Аналітичний матеріал дисертації становлять фортепіанні танцювальні мініатюри М. Глінки, російські танцювальні посібники XIX – поч. XX ст., мемуарно-епістолярна спадщина, публіцистичні і художні твори, які містять відомості про російську бальну традицію.

Наукова і теоретична новизна дисертації полягає в тому, що дисертантка уперше ввела в культурологічний і музикознавчий обіг ключові позиції феноменологічної соціологічної концепції повсякдення А. Шюца; у широкому контексті культури повсякдення розглянула проблеми, актуальні для побутової музичної культури; охарактеризувала російську бальну традицію як феномен культури повсякдення і чинник творчої біографії М. Глінки; здійснила аналіз бальної граматики як важливої основи російської музичної культури; обґрунтувала синтетичну природу танцювальної творчості М. Глінки, яка відбивається в жанрових особливостях його танцювальних творів. У роботі набули подальшого розвитку теорія культури повсякдення і принцип культурологічного коментаря, розкрито значення для інтерпретації творчої біографії М. Глінки бальної граматики, як складової культурного простору епохи, танцювальних, зокрема фортепіанних творів, які досі мало привертала увагу дослідників і виконавців тощо.

Практичне значення здійсненого дисертаційного дослідження полягає у можливості використання його теоретичних та аналітичних матеріалів у навчальних курсах з історії світової музичної культури, історії світової культури, історії української музичної культури, історії української культури, історії стилів у мистецтві, історії фортепіанного виконавського мистецтва, аналізу музичних творів, музичної інтерпретації.

31 жовтня 2013 року відбувся захист дисертації **Любові Вікторівни Лютко** **«Оперна творчість Енгельберта Хумпердінка: жанрово-драматургічні рішення, специфіка втілення національних традицій»** (за спеціальністю 17.00.03 – Музичне мистецтво) на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства. У роботі досліджено оперну творчість Е. Хумпердінка в контексті оперних жанрових пошуків у Німеччині поствагнерівського періоду; визначено провідні тенденції і місце Е. Хумпердінка в сучасному світовому музикознавстві; виявлено значення родини Вагнерів та інших творчих контактів у становленні Е. Хумпердінка як композитора, у його життєвому шляху загалом; досліджено особливості його трактування жанру комічної опери; з'ясовано роль композитора у становленні дитячої каз-

кової опери в Німеччині в контексті романтичної тенденції уваги до дитячого світу; розглянуто особливості жанру мелодрами та використання такого різновиду мелодекламації як *Sprechgesang* в оперній творчості композитора, виявлено специфіку жанрових моделей Е. Хумпердінка, обґрунтовано роль його оперної творчості в розвитку історичної моделі німецького оперного жанру і епохи пізнього романтизму.

Аналітичний матеріал дисертації становлять клавіри і партитури таких творів: «Гензель і Гретель» (казкова опера в трьох актах, 1893), «Семеро козенят» – казковий зингшпіль в одній дії, 1895), «Спляча красуня» (казкова опера в трьох актах, 1902), «Королівські діти» (лібрето Ельзи Бернштайн-Поргес – під псевдонімом Ернст Розмер, – твір у двох редакціях: як мелодрама в трьох актах 1895–1897 рр. та у вигляді казкової опери в трьох актах 1910 р.), «Шлюб проти волі» (комічна опера в трьох актах, лібрето Хедвіг Хумпердінк, 1905).

Наукова новизна роботи полягає у збагаченні «хумпердінкознавства» в українському музикознавстві, за цілковитої відсутності такого в Україні, а також у вивченні його творчості в контексті загальноєвропейської наукової тенденції – актуалізувати здобутки митців «другого ешелону» (композиторів, яких вважали епігонами Р. Вагнера). Наукова і теоретична новизна дисертації полягає в тому, що в ній уперше в українському музикознавстві об'єктом дослідження постає оперна творчість Е. Хумпердінка; здійснено переклад російською мовою і докладний інтонаційно-драматургічний аналіз більшості його оперних творів, виявлено жанрово-стильові особливості, специфіку трактування композитором різних оперних жанрів, розкрито роль оперної творчості Е. Хумпердінка як типового продукту пізньої епохи загалом і сполучної ланки між двома епохами. У роботі набула подальшого розвитку авторська методологія арт-терапевтичного аналізу оперного твору, випробувана на прикладі дитячих опер композитора; запропоновано новий погляд на творчість Е. Хумпердінка не як епігона Р. Вагнера, а як гідного продовжувача традицій байройтського маестро і сміливого новатора.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що його матеріали можуть бути використані у навчальних курсах з історії зарубіжної музики, історії музичного театру, оперної драматургії, аналізу музичних творів та в камерній і театральній виконавській практиці. Особистий внесок дисертантки полягає у здійсненні першого в українському музикознавстві дослідження оперної творчості німецького композитора Е. Хумпердінка.

27 листопада 2013 року **Михайло Андрійович Кулиняк** захистив кандидатську дисертацію **«Виконавська творчість Олега Криси в соціокультурному контексті сучасності»** (за спеціальністю 17.00.03 – Музичне мистецтво) на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства. У дослідженні розглянуто індивідуальну виконавську манеру Олега Криси в контексті актуальних соціокультурних процесів, проаналізовано зв'язок «середовище – митець» і чинники впливу на формування індивідуального стилю О. Криси; охарактеризовано етапи його професійного становлення; розглянуто явище «четвертої хвилі» української мистецької еміграції в США і роль у ній О. Криси; виявлено модуси концертно-творчої діяльності О. Криси в Україні, колишньому СРСР і США; створено психологічний портрет виконавця; проаналізовано низку інтерпретацій митцем творів зарубіжної та української музики. Роботу виконано за аудіозаписами зарубіжної й української музики, здійсненими О. Крисою в різні періоди його концертної діяльності.

М. Кулиняк уперше проаналізував вплив ендогенних і екзогенних факторів на формування естетичного світогляду й індивідуальної виконавської манери О. Криси, розкрив роль родинного середовища, професійних шкіл Львова і Москви, їх культурної атмосфери у творчому становленні скрипача, «четверту хвилю» української мистецької еміграції в США як соціокультурний контекст діяльності О. Криси, запропонував новий погляд на ментальний компонент естетичного світогляду митця, доповнив і конкретизував етапи і особливості концертно-творчої діяльності О. Криси в Україні (Києві), у Москві та США.

Практичне значення дисертаційного дослідження полягає у можливості використання її теоретичних й аналітичних матеріалів у навчальних курсах з історії скрипкового мистецтва, історії української музики, у поглибленні деяких положень музичної психології, соціології, культурології, інтерпретології.

27 листопада 2013 року **Дар'я Володимирівна Садовникова** захистила дисертацію «**М. Лисенко і “Київська громада” в контексті національно-культурного відродження України другої половини ХІХ – початку ХХ ст.**» – за спеціальністю 26.00.01 – Теорія та історія культури (мистецтвознавство) – на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства. Дисертантка охарактеризувала особу М. Лисенка в контексті міжособистісної комунікації членів організації «Київська Громада»; визначила роль взаємовпливів між громадивцями у формуванні й розвитку ідейних та естетичних принципів композитора; виявила значення культурної і громадської діяльності М. Лисенка та інших громадивців для розвитку української культури на етапі національного відродження (друга половина ХІХ – початок ХХ ст.); розглянула історико-культурний контекст діяльності М. Лисенка та «Київської Громади»; визначила специфіку українського національно-культурного відродження другої половини ХІХ – початку ХХ ст.; розглянула історію створення організації «Київська Громада», особливості її членства, ідейне спрямування та основні напрями діяльності; охарактеризувала постаті найважливіших діячів організації «Київська Громада», з якими М. Лисенко підтримував найтісніші ділові та приватні контакти, їх діяльність; проаналізувала публікації членів «Київської Громади» про М. Лисенка та його різнобічну культурну діяльність; порівняла підходи членів «Київської Громади» та М. Лисенка до проблеми народності і слов'янської ідеї; визначила спільні ідейні та естетичні принципи; розкрила основні напрями співпраці М. Лисенка та київських громадивців з діячами Західної України і роль цих контактів у зростанні потенціалу української культури; проаналізувала співпрацю М. Лисенка і членів «Київської Громади» у здійсненні записів і публікації українського фольклору; розглянула участь М. Лисенка у діяльності «Київської Громади» – філологічній, видавничій, театральній, показала внесок М. Лисенка і київських громадивців в українське національно-культурне відродження другої половини ХІХ – початку ХХ ст. Джерельний матеріал дослідження: мемуарна й епістолярна спадщина членів організації «Київська Громада» – М. Лисенка, В. Антоновича, М. Драгоманова, П. Житецького, О. Кістяківського, О. Пчілки, С. Русової, М. Старицького, Є. Чикаленка; наукові праці М. Лисенка, М. Костомарова, О. Русова, М. Драгоманова, В. Антоновича, П. Чубинського; періодичні видання «Киевская старина», «Украинская жизнь»; архівні матеріали, пов'язані з діяльністю «Київської Громади» (доповідні записки, повідомлення, рапорти та ін.), які зберігаються в Держаному історичному архіві міста Києва; архівні матеріали з фондів П. Житецького, О. Русова, М. Лисенка з Інституту рукописів Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського НАН України.

У дослідженні уперше розкрито багатогранність особи М. Лисенка, його діяльність у колі української інтелігенції «Київської Громади» із залученням значного джерельного матеріалу; окреслено коло діячів, з якими спілкувався М. Лисенко в «Київській Громаді», виявлено спільні ідейні позиції та естетичні принципи М. Лисенка і членів «Київської Громади», зокрема в розумінні народності та міжслов'янських відносин; розкрито участь М. Лисенка у просвітницькій, фольклористичній, філологічній, театральній, видавничій діяльності; введено в обіг новий джерельний матеріал з біографії М. Лисенка; обґрунтовано тезу про значення М. Лисенка і членів «Київської Громади» як основної інтелектуальної сили, яка сприяла національно-культурному відродженню України в другій половині XIX – на початку XX ст.; розкрито роль М. Лисенка і членів «Київської Громади» в національно-культурному піднесенні Західної України. Практичне значення дисертаційного дослідження полягає в тому, що його матеріали можуть бути використані у навчальних курсах з історії української культури, історії української музичної культури, у процесі написання монографій з історії української музичної культури, у подальшому дослідженні українських національно-культурних процесів та взаємозв'язків слов'янських культур.

30 жовтня 2013 року захистила дисертацію **Марина Юрїївна Северинова «Архетипи в культурі у проекції на творчість сучасних українських композиторів»** за спеціальністю 26.00.01 – Теорія та історія культури (мистецтвознавство) на здобуття наукового ступеня доктора мистецтвознавства. У дисертації визначено, проаналізовано і відтворено буттєву сутність архетипів як універсальї культури у проекції на творчість сучасних українських композиторів, зокрема систематизовано наявні наукові інтерпретації, запропоновано авторське наукове визначення поняття «архетип» у культурі, розглянуто основні чинники і вектори його історичної трансформації; досліджено внутрішню структуру і функціонування архетипів у культурі; проаналізовано еволюцію архетипів у контексті культуротворчих процесів другої половини XX – початку XXI ст.; визначено особливості феномена «архетип» як співбуття в сучасній художній культурі; виявлено генеалогічний зв'язок понять «архетип» і «концепт» у сучасному науковому дискурсі; гармонійно поєднано музикознавчі і культурологічні підходи до вивчення архетипових ідей і образів в музичному мистецтві; розкрито особливості онтології архетипів у сучасному музичному мистецтві; виявлено універсальні «патерни»-моделі в композиторській творчості як важливий чинник феноменалізації архетипів; визначено особливості етнонаціональних архетипів в українській культурі; проаналізовано культурні архетипи в сучасній українській композиторській творчості; досліджено дію та виявлення конкретних культурних архетипів у творах сучасних українських композиторів – Г. Гаврилець, М. Скорика, В. Сильвестрова, І. Стецюка. Аналітичний матеріал дисертації становлять культурологічні і музикознавчі дослідження творчості сучасних українських композиторів (М. Скорика, В. Сильвестрова, Г. Гаврилець, І. Стецюка).

Наукова і теоретична новизна дисертації полягає в тому, що в ній уперше в українській теорії культури архетипи розглядаються як культурні універсальї, а їх онтологія та історія – як сучасна методологічна проблема дослідження парадигм єдності та внутрішньої взаємодії складових культурного простору; здійснено цілісне системне визначення архетипу як поняття культури, завдяки чому вдосконалюється понятійно-термінологічний апарат науки; виявлено історико-культурну генезу феномена «архетип» з метою осмислення його буття в різні епохи розвитку людства, у різних сферах теоретичної рефлексії та художньої свідомості; запропоновано класифікацію ар-

хетипів у культурі за принципами розподілу на рівні (онтологічний, екзистенційний, науково-рефлексійний) та функції (пам'ять і пригадування); здійснено синтез культурологічного і музикознавчого підходів до вивчення архетипу, що надало можливість виявити сутність цього феномена шляхом дослідження художньої, зокрема музичної творчості; доведено, що архетип у художній культурі зазнає трансформації: від первообразу до художнього образу, символу, а згодом – концепту культури, перетворюючись на архетип-«метаконцепт»; доведено, що архетип як «спів-буття» актуалізує особливий духовний, морально-ціннісний досвід, який охоплює цілісність людського існування, цілокупність культури, Буття як цілого; виявлено унікальність композиторської творчості як пріоритетної сфери для всебічного дослідження виникнення, концентрації, становлення і виявлення найрізноманітніших архетипів; доведено, що архетипи пронизують, навіть утворюють цілісність музичного твору, виявляючись у композиторській творчості як на рівні мікроструктури (від одного звука, тону, тембру, музичної інтонації, ритмічної формули, гармонічного звороту і т. ін.), так і на рівні макроструктури (музичні образи, певні форми, жанри, стилі); уведено в науковий культурологічно-музикознавчий тезаурус культурні архетипи, здійснено їх аналіз на прикладах творів сучасних українських композиторів: архетипові образи «Сакрального» в музиці М. Скорика (концерт № 2 для фортепіано з оркестром та концерт № 3 для фортепіано, струнного оркестру та великого барабана); архетип «Тиша» та його спів-буття з архетипами «Софійність», «Природа», «Філософія серця» в музиці В. Сильвестрова («Два діалоги з післямовою»); архетипи «Софійність» та «Слово» в музиці Г. Гаврилець («Золотий камінь посіємо», «Крокове колесо»); архетипи «Божественне Світло», «Дім», «Страх/Жах» у музиці І. Стецюка (на прикладі саундтрека до анімаційного фільму «Шарфик») у контексті екзистенціалів М. Гайдеггера. У роботі набула подальшого розвитку історична динаміка вивчення феномена «архетип», яка виявила два основні методи досліджень (індуктивний, або безпосереднє вивчення цього поняття, і дедуктивний, який передбачає рівень високих узагальнень); зазначені методи синтезовано в понятті «ейдос», яке вивчається ієрархічно, тобто за онтологічними рівнями: природне буття людини – її соціальне буття – твір мистецтва, прицільно, музичного мистецтва як прояву культури; ідея цілісності й, надто, цілокупності (за І. Кантом) сприйняття світу, закладена в архетипах, у чому виявляється онто-теологічна сутність архетипів як феноменів культури; дослідження архетипів як фундаменту, на основі якого виникають різноманітні за своєю сутністю змісти й національні ознаки культури, зокрема української, завдяки чому обґрунтовані українські національні архетипи як константи, пов'язані з ментальністю народу, його національною самобутністю та унікальною духовністю. Запропоновано новий погляд на «сакральне» розуміння архетипів і архетипових образів не лише в аспекті їх релігійного походження, а й як первинного, сокровенного первозмісту, як «стану буттєвої повноти» (М. Еліаде), як первофеномена цілісного, синкретичного почуття, яке породжує чуттєвий досвід людини і надає їй безперервної, безупинної енергії і сили.

Теоретичне і практичне значення дисертації визначається новим підходом до вивчення гостро актуальних для культурологічної та музикознавчої думки ХХІ ст. проблем, пов'язаних із намаганням людства знайти відповіді на одвічні питання про базисну сутність культури. Вивчення архетипу як універсалії культури поглиблює теоретичні знання про онтологічні, культуротворчі рівні осмислення цього феномена. Крім того, суспільно-культурне значення дисертації полягає в тому, що в ній запропоновано методологію вивчення сучасної композиторської творчості шляхом вияв-

лення специфіки феномена «архетип», який структурує художню свідомість на глибинному емоційному рівні, дає змогу висвітлити у мистецтві найбільш яскраві ідеї та образи, виокремити споріднені семантичні поля у творчості різних митців.

Матеріали дисертаційного дослідження можуть бути використані у науковій, виконавській і педагогічній діяльності, зокрема у дослідженнях з сучасної культурології і музикознавства, основні тези і положення роботи – у навчально-педагогічній діяльності фахівців зі спеціалізації «Музична культурологія», а також у навчальних курсах з культурології, історії світової культури, історії української культури, історії української музики, аналізу музичних творів, історії музичної естетики.

27 березня 2013 року захистила дисертацію **Юлія Віталіївна Симеонова «Диригентська творчість К. Симеонова в музичному житті України (1946–1976 рр.)»** (за спеціальністю 17.00.03 – Музичне мистецтво) на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства. Дисертант проаналізувала внесок К. Симеонова в музичне життя України, розкрила сутність феномена оперно-симфонічного диригування шляхом аналізу його творчого методу на основі архівних звукозаписів митця, зібрала й проаналізувала архівні відеоматеріали про нього, дослідила виконавські позначки в окремих партитурах, систематизувала основні складові творчого методу диригента, розглянула конкретний зразок авторської диригентської інтерпретації (Першої симфонії С. Рахманінова).

Основним матеріалом для дослідження взято спогади й епістолярну спадщину К. Симеонова, зібрані дисертантом інтерв'ю з діячами мистецтва, у яких усвідомлене значення творчості К. Симеонова з позицій сьогодення, афіші, накази, відгуки, стенограми, архівні кінодокументи і матеріали телебачення, радіоінтерв'ю К. Симеонова, які зберігаються в державних архівах України та Росії. Наукова новизна дисертаційного дослідження полягає в тому, що в ньому вперше реконструйовано біографію К. Симеонова в її цілісності; введено в науковий обіг нові, а також систематизовано раніше знайдені факти; запропоновано періодизацію його творчого шляху; розкрито роль музики й етичних норм митця в екстремальних умовах (на матеріалі трагічних років у біографії К. Симеонова, пов'язаних із фашистським полонем); виявлено значення київського періоду творчої діяльності диригента як найбільш тривалого і продуктивного етапу, його внесок у музичну культуру України. Список концертного репертуару диригента поповнений (за його листами і партитурами) Першою симфонією і «Поемою екстазу» О. Скрябіна, Першою симфонією П. Чайковського. Виявлено нові архівні відеоматеріали про К. Симеонова; доповнено відомості про виконавську творчість відомих діячів українського музичного мистецтва і музичних колективів; розкрито роль К. Симеонова як редактора і новатора у трактуванні спадщини українських композиторів-класиків і як першого інтерпретатора нових симфонічних і оперних творів українських композиторів – К. Данькевича, Д. Клебанова, Б. Лятошинського, Р. Майбороди, Л. Ревуцького, А. Штогаренка, Б. Яровінського. Сформульовано і систематизовано ключові складові елементи, за якими творчий метод диригента може бути досліджений; проаналізовано виконавську редакцію К. Симеоновим Першої симфонії С. Рахманінова. Матеріали дисертації можуть бути використані у навчальних курсах з історії української музики, історії і теорії диригентського мистецтва, оперної драматургії, історії театру. Теоретичні положення і практичні висновки дисертації можуть сприяти подальшому науковому вивченню диригентської проблематики і феномена оперно-симфонічного диригування.

25 вересня 2013 року захистила дисертацію **Наталія Олександрівна Шмельова «Віталій Губаренко – Олександр Востряков: шляхи взаємодії в культурному просторі харківської школи»** (за спеціальністю 17.00.03 – Музичне мистецтво) на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства. У роботі застосовано нові підходи до інтерпретації вокальних творів В. Губаренка; визначено роль співака-виконавця у творчому процесі композитора; досліджено біографічний і стильовий контекст творчості В. Губаренка протягом 1950–1960-х років; відтворено феномен художньої особистості композитора; виявлено особливості взаємодії поетичного слова і музики в камерно-вокальних творах композитора різних періодів творчості; розглянуто провідні тенденції в сучасному вокальному виконавстві на прикладі творчості О. Вострякова, характерні ознаки виконавського стилю співака; виконавські трактування вокальної лірики В. Губаренка. Матеріалом для дослідження стали архівні документи, уперше введені в науковий обіг. Наукова новизна дисертації полягає в тому, що камерно-вокальну спадщину композитора розглянуто в контексті впливу виконавської практики, зокрема творчих і особистісних контактів В. Губаренка і О. Вострякова, паралельно простежено творчі шляхи композитора і співака як музикантів, які належать до однієї школи і пов'язані спорідненим баченням природи камерно-вокальної майстерності. У дисертації досліджено студентський період творчості В. Губаренка, створено творчий портрет О. Вострякова як провідного оперного співака і видатного інтерпретатора творів В. Губаренка, уведено в науковий обіг нові архівні матеріали, зокрема рукописи композитора 1950–1960-х років, проаналізовано його ранні романси, історію творчих контактів В. Губаренка і О. Вострякова розглянуто в контексті тенденцій культурно-музичного життя Харкова другої половини ХХ ст. Результати дослідження можуть бути використані для вивчення камерно-вокальної спадщини В. Губаренка, зокрема у навчальних курсах з історії світової музичної культури, історії виконавського мистецтва та аналізу музичних творів.